

(Uwaga tłumacza)

W nagłówku na każdej stronie Logotyp oraz napis :

UNIVERSITE DU LITTORAL-COTE D'OPALE

Laboratoire de Recherche sur l'Industrie et l'Innovation

W stopce na każdej stronie:

Laboratoire RII – MRSH – 21, quai de la Citadelle BP 5528 59383 DUNKERQUE Cedex 1 France

Téléphone : 03.28.23.71.48 – Fax : 03.28.23.71.10 – email : labrii@univ-littoral.fr

Visitez notre site internet – <http://rii.univ-littoral.fr>

DODATKOWE SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE PRACY

IWONY ŻABIŃSKIEJ

(22 marca 2011 r.)

PROCES POWSTAWANIA I ROZWOJU KLASTRÓW TECHNOLOGICZNYCH W POLSCE I WE FRANCJI

Sprawozdanie przygotował

Dimitri UZUNIDIS, Uniwersytet Littoral Côte d'Opale (Francja)

Poniższe sprawozdanie stanowi dodatek do sprawozdania dotyczącego pracy Pani ŻABIŃSKIEJ, które przesłałem w lipcu 2010 r. W swoim sprawozdaniu położyłem nacisk na problemy ze strukturą pracy oraz na jej słabe punkty w zakresie teorii. Kandydatka próbowała ulepszyć pracę za pomocą częstszych odwołań do postępów teoretycznych i analizy ekonomicznej w obrębie klastrów. Wysiłek ten jest szczególnie widoczny w sekcji poświęconej pochodzeniu oraz założeniom teorii klastrów (str. 13-43) i 74-77. Kandydatka również przedstawiła listę zaleceń dotyczących wydajnej polityki w zakresie klastrów (str. 51-57). Ten pomysł wydaje się bardziej interesujący i pokazuje, że kandydatka próbowała lepiej zrozumieć interaktywny charakter aktorów otoczenia innowacyjności. Próbowała również lepiej określić jego obszar badań (poszczególne klastry we Francji i w Polsce).

Jednakże, specjalista w tej dziedzinie nie może poczuć się w pełni zadowolony z analizy dokonanej przez autorkę, która choć skorzystała z dobrych źródeł informacji, to jednak niewystarczająco ją zaakcentowała, zwłaszcza w odniesieniu do ewolucji klastrów i polityki innowacji. Autorka stwarza wrażenie, iż posiłkuje się teorią cyklu życiowego klastrów w sposób bezkrytyczny i bez odwołania się do odnowienia „starych praktyk” poprzez zestawienie różnych technologii i nowych organizacji przemysłowych. Problem pracy polega na tym, że autorka nie wykazuje synergistycznego podejścia, aby zaprezentować ograniczenia klasteringu oraz paradoksów teorii „linearnych”. Pod tym względem, pomimo postępu, pozostają dość krytyczny wobec pracy, niemniej jednak zaprezentowane w pracy dane i trafność przykładów z literatury pokazują, iż egzaminatorzy powinni zachęcać Panią ŻABIŃSKĄ do dalszej pracy w przyszłości. Dają prezentacji korzystną ocenę pomimo wielu moich pytań i wątpliwości co do rzeczywistego wkładu czynionego za pomocą tych badań.

SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE PRACY

IWONY ŻABIŃSKIEJ

(19 lipca, 2010 r.)

PROCES POWSTAWANIA I ROZWOJU KLASTRÓW TECHNOLOGICZNYCH W POLSCE I WE FRANCJI

Sprawozdanie przygotował

Dimitri UZUNIDIS, Uniwersytet Littoral Côte d'Opale (Francja)

Przedmiotowa praca przedstawiona przez Iwonę Żabińską była nadzorowana przez dwóch recenzentów z dwóch uniwersytetów: Politechniki Śląskiej (Polska) oraz Ecole Nationale Supérieure des Mines Saint-Etienne (Francja). Praca liczy 158 stron, wliczając w to bibliografię oraz załączniki, i składa się z 13 rozdziałów. Rozdziały 2 do 6 stanowią część teoretyczną pracy (jak twierdzi kandydatka), zaś rozdziały 7 do 13 część empiryczną (obserwacja, analiza, wyniki).

Praca jest dobrze napisana. Jej styl jest bardzo bezpośredni i posiada cechy wspólne ze sprawozdaniem. Teza pracy, aspekty krytyczne analizy, wskaźniki i wyniki zostały zaprezentowane w sposób lakoniczny, w związku z czym odbiorca ma problem ze zrozumieniem sposobu rozumowania kandydatki oraz połączeń empirycznych i teoretycznych badanych faktów (patrz: przykład motywacji współpracy pomiędzy aktorami klastra, str. 21 i dalsze, lub fazy cyklu życiowego klastra, str. 25 i dalsze, bez krytycznej analizy i kompletnego wnioskowania).

Autorka stosuje odwołania poparte danymi liczbowymi, które łączą się z numerowaną bibliografią. Przykłady i związki z teorią nie zawsze są oczywiste.

Autorka stwierdza, że „klustry technologiczne, szczególnie klustry nowych technologii, odgrywają znaczącą rolę w procesie stymulowania konkurencyjności i innowacyjności regionów; z tego powodu władze publiczne wykazują ogromne zainteresowanie i zaangażowanie w tworzenie i rozwijanie struktur tego rodzaju” (str. 10) (ale z jakich powodów? Na jakiej podstawie teoretycznej?) Głównym przedmiotem badań jest analiza powstawania i rozwoju klastrów technologicznych w świetle polskiej i francuskiej gospodarki. Autorka nakreśla panoramę klastrów w tych dwóch krajach i bada ze szczególną uwagą francuski klaster chemiczny « Axelera » w Regionie Rodano-Alpejskim oraz « Green chemistry », klaster chemiczny w województwie zachodniopomorskim. Wybór tych klastrów podyktowany jest ze względu na a) ich specjalizację w wysokiej i średniowysokiej technologii (autorka odwołuje się do klasyfikacji OECD¹ w załącznikach, bez wyjaśnienia i

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

krytyki tej klasyfikacji) i b) podobieństwo przemysłów, które są zlokalizowane w obrębie klastra.

W pracy, autorka próbuje odpowiedzieć na cztery pytania:

- 1) Czym jest klastr technologiczny?
- 2) Jak są skoncentrowane klastry technologiczne w Polsce i we Francji?
- 3) Jakie etapy i czynności występują w procesie powstawania i rozwoju klastra technologicznego?
- 4) Jakie czynniki mają decydujący wpływ na powstawanie i rozwój klastrów technologicznych?

Kandydatka z jednej strony proponuje różne metody ilościowe badań i analizy klastrów, jednakże z powodu braku danych, przeprowadziła badanie za pomocą ankiety zaadresowanej do przedsiębiorstw i instytucji zlokalizowanych w dwóch klastrach. Z drugiej strony, drugorzędne dane pochodziły z wewnętrznych źródeł, takich jak: dane z urzędów statystycznych, dane z rządowych organów administracyjnych (w tym informacje z Internetu), informacje internetowe opublikowane przez analizowane klastry, materiały promocyjne z klastrów technologicznych, badania i publikacje przytoczone w bibliografii.

Badania prowadzą autorkę do następujących stwierdzeń: „Chemiczny klastr ‘Green Chemistry’ z województwa zachodniopomorskiego posiada typową strukturę klastra lokalnego złożonego głównie z małych i średnich przedsiębiorstw. Przeważająca część przedsiębiorstw w grupie jest własnością polskich przedsiębiorców. Pod względem konkurencyjności, klastr posiada średnią pozycję lokalną” (str. 110). Następnie, podana jest lista ograniczeń, które pokazują, że klastr ten znajduje się w fazie embrionalnej. Autorka rekomenduje różne, bardziej przejrzyste cele, lepiej rozwinięte połączenia systemowe, polepszoną wiedzę, itd. Państwo (?) powinno, w związku z tym, interweniować celem wymuszenia bezpośredniej lub pośredniej klasteryzacji...

Jeżeli chodzi o klastr Axelera we Francji, to funkcjonuje on «na szczeblu międzynarodowym i posiada silną, konkurencyjną pozycję we Francji. Klastr ten składa się z kombinacji krajowych i zagranicznych firm. Duża liczba przedsiębiorstw wskazuje na to, że klastr osiągnął swoją masę krytyczną...”. Autorka zaleca rozwój atrakcyjności klastrów celem usprawnienia transferów technologicznych. Zaleca również pokonanie barier biurokratycznych (str. 112 i dalsze). W takim razie, jak połączyć rozwój klastrów we Francji i Polsce przy mniejszej interwencji ze strony państwa?

Problemem pracy jest to, że brak jej gruntownej analizy teoretycznej. Autorka definiuje klastr w kontekście dwóch atrybutów: «geograficznej bliskości połączonych przedsiębiorstw, funkcjonujących w pokrewnych sektorach; interakcji oraz horyzontalnych i wertykalnych powiązań pomiędzy firmami a publicznymi i naukowymi instytucjami badawczymi” (str. 18). Głównym autorem, którego kandydatka cytuje w swojej pracy celem omówienia problemu klastrów jest M. Porter. Czy to wystarczy? Charakter aktorów i ich produktywnych, finansowych oraz gospodarczych relacji, czy też rola państwa i lokalnych władz publicznych wymagają kompletnej i gruntownej analizy.

Pojęcia „klastrow” i „klastrow innowacji” (lub „sieci innowacji”) nie są ujednoczone ani osadzone w solidnych ramach analitycznych. Ponadto, niektóre kwestie kluczowe związane z przestrzennym/geograficznym skalowaniem klastrow oraz charakterem i formą interakcji aktorów wewnątrz klastrow innowacji (i sieci) pozostają otwarte pomimo, że zostały szeroko omówione w literaturze. Co więcej, dochodzimy do wniosku, że w zasadzie nasze zrozumienie mechanizmów rządzących dynamiką powstawania, budowy i ewolucji klasteringu innowacji i zjawisk związanych z tworzeniem sieci opiera się na tylko częściowych, fragmentarycznych i wreszcie bardzo niestabilnych fundamentach teoretycznych i analitycznych. Jestem przekonany, że tylko w drodze wysiłków zmierzających ku lepszemu analitycznemu osadzeniu zagadnień i silnej integracji interdyscyplinarnej badacze społeczni będą w stanie udowodnić, że procesy związane z tworzeniem się klastrow i sieci nie są iluzją ani tajemniczymi zjawiskami, ale raczej prawdziwymi siłami sprawczymi dynamiki innowacji w przestrzeni kreatywnej.

Klaster, jako system innowacji, opisuje relacje (naukowe, technologiczne, przemysłowe, gospodarcze, finansowe, polityczne) pomiędzy instytucjami prywatnymi a publicznymi (przedsiębiorstwa, laboratoria badawcze i inżynieryjne, administracje...). Ogółem, na relacje te składa się przepływ finansów i informacji oraz ruch osób. Celem tego systemu jest generowanie innowacji (nowych organizacji, nowych towarów i procesów, nowych źródeł, nowych kombinacji źródeł produktywnych). System ten wspomaga tworzenie biznesu na szczeblu lokalnym i pomaga w określaniu przewagi konkurencyjnej całości i poszczególnych jej członków. Rola państwa i lokalnych władz publicznych powinna być lepiej rozumiana: jak polityka fiskalna, polityka atrakcyjności lub polityka przemysłowa, czy wreszcie polityka innowacji mogą utworzyć zmienne i systemowe relacje pomiędzy aktorami i potencjalnymi członkami? Jak rozwijają się mechanizmy selekcji i połączeń pomiędzy przemysłami wewnątrz klastra (lub przed jego powstaniem)? Jakie są najbardziej relewantne metody rządzenia? Systemowy charakter relacji definiujących otoczenie ekonomiczne i społeczne umożliwia odpowiedzenie na pytanie, co przyczynia się (lub nie) do klasteringu aktywności (i innowacji).

Proponujemy autorce listę publikacji, które mogą się okazać pomocne w kontynuowaniu jej badań nad tym przedmiotem:

- Ahuja G. (2000) Sieci współpracy, dziury strukturalne i innowacja: strategia porównań podłużnych. *Kwartalnik Zarządzania i Teorii Administracji*, 45 (3): 425-455.
- Audretsch D., Feldman, M. (1996) Efekty zewnętrzne wiedzy oraz geografia i powstawanie innowacji. *Amerykański Przegląd Ekonomiczny*, 86 (3): 630-640.
- Sierpień.
- Baptista R., Swann, P. (1998) Czy firmy w klastrach stają się bardziej innowacyjne? *Polityka Badań*, 27: 525-540.
- Beccatini G. (1990) Okręg przemysłowy Marshalla jako pojęcie socjoekonomiczne. W Beccatini G., Pyke F. i Sengenberger W. (red.), *Okręgi przemysłowe i współpraca pomiędzy firmami we Włoszech*. Genewa: Międzynarodowy Instytut Badań nad Pracą.
- Bekele G. W., Jackson R. W. (2006) Teoretyczne spojrzenie na klastry przemysłowe. *Instytut Badań Regionalnych*, Praca badawcza 2006-5, Uniwersytet Stanu Zachodnia Wirginia, str. 26.

- Bresnahan T., Gambardella A., Saxenian A. (2002) Wkład starej gospodarki w wyniki nowej: formacja klastrów w nowych Dolinach Krzemowych. *Letnia konferencja zorganizowana przez DRUID², poświęcona "Dynamice przemysłowej nowej i starej gospodarki – kto wzoruje się na kim?"*, Kopenhaga / Elsinore, 6-8 czerwca, str. 31.
- Casper S. (2007) Jak powstają i stają się trwale klastry technologiczne? Powstawanie sieci społecznej i mobilność pomiędzy firmami wewnątrz biotechnologicznego klastra w San Diego. *Polityka Badań*, 36: 438-455.
- Casper S., Murray F. (2005) Kariery i klastry: analiza dynamiki sieci kariery klastrów biotechnologicznych. *Dziennik Inżynierii i Zarządzania Technologia*, 22: 51-74.
- Castilla E., Hwang H., Granovetter E., Granovetter M. (2000) Sieci społeczne w Dolinie Krzemowej. W C.
- Chiaroni D., Chiesa V. (2006) Formy powstawania klastrów przemysłowych w biotechnologii. *Technovation*, 26: 1064-1076.
- Cooke P. (2002) Klastry biotechnologiczne jako systemy innowacji regionalnej/sektorowej. *Międzynarodowy Przegląd Nauki Regionalnej*, 25 (1): 8-37.
- Den Hertog P., Roelandt T. J. A. (1999) Analiza klastrów i tworzenie polityki opartej na klastrach : aktualny stan wiedzy. W T. J. A. Roelandt i P. den Hertog (red.), *Analiza klastrów i polityka oparta na klastrach: nowe perspektywy i przesłanki w polityce innowacji*, Paryż: OECD.
- Eto H. (2005) Przeszkody dla powstawania parków wysokich/nowych technologii, przedsięwzięć i klastrów w Japonii. *Prognozowanie Technologiczne i Zmiany Społeczne*, 72: 359-373.
- Feldman M. P. (1999) Nowa ekonomia innowacji, procesy zewnętrzne i aglomeracja: przegląd badań empirycznych, *Ekonomia innowacji i nowej technologii*, 8: 5-25.
- Feldman M. P. (2003) Dynamika lokalizacyjna przemysłu biotechnologicznego Stanów Zjednoczonych: efekty zewnętrzne wiedzy.
- Gordon I. R., McCann P. (2005) Innowacja, aglomeracja i rozwój regionalny, *Dziennik Geografii Gospodarczej* 5: 523-543.
- Ketels C., Sövell Ö. (2006) *Klastry w 10 nowych państwach członkowskich UE*. Raport, Europe INNOVA
- Marshall A. (1903) *Zasady ekonomiki przemysłowej* (Część Pierwsza *Zasad ekonomiki*), Wydanie Trzecie (Wydanie Pierwsze: 1892), Londyn: Macmillan and Co., Limited.
- Martin R., Sunley P. (2006) Zależność od ścieżki i regionalna ewolucja gospodarcza. *Dziennik Geografii Gospodarczej*, 6: 395-437.
- Martin, R., Sunley, P. (2003) Dekonstrukcja klastrów: chaotyczna koncepcja czy polityczne panaceum? *Dziennik Geografii Gospodarczej*, 3: 5-35.
- Moon-Lee, W. F. Miller, M. Cong Hancock i H.S. Rowen (red.), *Przewaga Doliny Krzemowej*, Stanford: Stanford University Press, 218-247.
- Nooteboom B. (2004) Innowacja, uczenie się i dynamika klastrów. Esej nr 44, Tilburg University, kwiecień, str. 24
- OECD (1999) *Zwiększanie innowacji: podejście klastrów*, Paryż: OECD.
- OECD (2001) *Klastry innowacyjne : mechanizmy napędzające narodowe systemy innowacji*, Paryż: OECD.
- OECD (2007), *Konkurencyjne klastry regionalne. Podejście z punktu widzenia polityki narodowej*, Paryż: OECD.

² Danish Research Unit for Industrial Dynamics – Duńska Jednostka ds. Badań nad Dynamiką Przemysłową

- Passiante G., Secundo G. (2002) Od geograficznych klastrów innowacji do wirtualnych. *Konferencja ERSA³ 2002*, Dortmund, 27-31
- Preissl B., Solimene L. (2003) *Dynamika klastrów i innowacji*. Heidelberg i Nowy Jork: Physisca-Verlag.
- Prevezer M. (1997) Dynamika przemysłowego klasteringu w biotechnologii. *Ekonomia Malego Biznesu*, 9: 255-271.
- Rallet A., Torre A. (2001) Proximité géographique ou proximité organisationnelle ? Une analyse spatiale des coopérations technologiques dans les réseaux localisés d'innovation. *Economie Appliquée*, LIV (1): 147-171.
- Rallet A., Torre A. (Eds.) (1995) *Economie industrielle et économie spatiale*. Bibliothèque de Science Régionale, Paris: Economica.
- Rallet A., Torre A. (Eds.) (2007) *Quelles proximités pour innover ?*, Paris: L'Harmattan.
- Romanelli E., Khessina O. M. (2005) Regionalna tożsamość przemysłowa: konfiguracja klastrów i rozwój gospodarczy. *Nauka o Organizacji*, 16(4): 344-358.
- Saxenian A. (1994) *Przewaga regionalna. Kultura i konkurencja na przykładzie Doliny Krzemowej i Drogi 128*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Saxenian A. (1999) Połączenie Dolina Krzemowa-Hsinchu: społeczności techniczne i przemysłowy upgrading. Mimeo, Uniwersytet Kalifornijski w Berkeley, 27 września, str. 34.
- Saxenian A. (2006) *Nowi Argonauci: przewaga regionalna w gospodarce globalnej*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Scott A. (2004) Perspektywa geografii gospodarczej. *Dziennik Geografii Gospodarczej*, 4: 479-499.
- Scott A. (2006) Przedsiębiorczość, innowacja i rozwój przemysłowy: ponowne rozpatrzenie geografii i twórczego pola. *Ekonomia Malego Biznesu*, 26: 1-24.

Pomimo, że pracy brakuje gruntownych podstaw teoretycznych i pomimo niewystarczającego rozwinięcia analizy, wyniki wydają się być satysfakcjonujące (nawet jeżeli mechanizmy rozwoju klastrów nie zostały wystarczająco dobrze zbadane, porównaj: ekonomia ewolucyjna). Można zatem stwierdzić, że kandydatka osiągnęła cel, jakim było rozwiązanie problemu naukowego, aczkolwiek jej wiedza z zakresu nauki zarządzania (klastrami) powinna zostać rozwinięta. Praca może być zaprezentowana, natomiast autorka powinna kontynuować swoje badania, opierając się na teorii systemów rządzenia z jednej strony oraz analizie geograficznej z drugiej.

Ja, tłumacz przysięgły języka angielskiego, Jolanta Konowalczyk, zaświadczam zgodność niniejszego tłumaczenia z dokumentem w języku angielskim, okazanym mi w dniu 26 sierpnia 2011; rep. nr 45/08/2011. (15 stron obliczeniowych).

³ ERSA – European Regional Science Association – Europejskie Stowarzyszenie Nauki Regionalnej